

Utlåtande 2009:54 RIV (Dnr 322-3824/2005)

Utveckling av en undervisning som förmedlar kunskaper om brott mot mänskliga rättigheter som förekommer eller förekommit i Sverige

Motion av Paul Lappalainen (mp) (2005:58)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande
Motion (2005:58) av Paul Lappalainen (mp) anses besvarad med vad som
anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Lotta Edholm anför följande.

Ärendet

Paul Lappalainen (mp) yrkar i motionen (2005:58) om utveckling av en undervisning som förmedlar kunskaper om brott mot mänskliga rättigheter som förekommer eller förekommit i Sverige att brott mot mänskliga rättigheter begångna i Sverige ska tas upp i undervisningen i skolan. Han anser att undervisningen om brott mot mänskliga rättigheter fokuserar på förhållanden i andra länder på ett sätt som riskerar förmedla uppfattningen att svenskar inte kan göra sådant. Motionären yrkar att utbildningsnämnden får i uppdrag att redovisa elevernas kunskaper om brott mot mänskliga rättigheter i Sverige, att redovisa skolornas undervisning om mänskliga rättigheter och särskilt förhållandena i Sverige förr och idag samt inarbeta lärdomarna från dessa kartläggningar i skolornas värdegrundsarbete.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret delar motionärens uppfattning att det är angeläget att utveckla undervisningen om mänskliga rättigheter i skolan och att även brister i tillämpningen i Sverige ska uppmärksammas.

Utbildningsnämnden anser motionen besvarad och anför därutöver att den värdegrund som finns i motionen återspeglas i den del av läroplanen som behandlar mänskliga rättigheter.

Mina synpunkter

Paul Lappalainen motionerar om att brott mot mänskliga rättigheter begångna i Sverige ska tas upp i undervisningen i skolan. Han anför att skolan är en viktig aktör i försvar och utveckling av demokrati och mänskliga rättigheter. Motionären menar att utan några kunskaper om brott mot mänskliga rättigheter begångna i Sverige, t.ex. diskriminering av samer och romer och tvångssteriliseringar riskerar ungdomar att få uppfattningen att överträdelser av det här slaget inte skulle kunna ske i Sverige.

Motionären lyfter fram en mycket angelägen fråga. Jag delar åsikten att skolans undervisning om brott mot mänskliga rättigheter är av yttersta vikt. Skolan har redan idag ett tydligt nationellt uppdrag vad gäller detta. Skollagen § 2 säger att ”Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö”. Det är mycket viktigt att det som stadgas om mänskliga rättigheter i skollag, läroplan och kursplaner också genomsyrar undervisningen.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2005:58) av Paul Lappalainen (mp) om utveckling av en undervisning som förmedlar kunskaper om brott mot mänskliga rättigheter som förekommer eller förekommit i Sverige

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Carin Jämtin* (s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Motionären lyfter en stor och viktig fråga i skolans värdegrundsarbete och elevernas kunskap om mänskliga rättigheter. Vi delar motionärens uppfattning om att det är viktigt att det finns en koppling mellan arbetet med värdegrunder och vårt lands egen historia och erfarenheter av diskriminering och brott mot de mänskliga rättigheterna i Sverige. Det är därför viktigt att grund- och gymnasieskolorna ges möjligheten att arbeta med undervisning kring bland annat de nationella minoriteterna, mänskliga rättigheter och diskriminering.

Skolverkets rapport "Diskriminerad, trakasserad, kränkt? - Barns, elevers och studerandes uppfattningar om diskriminering och trakasserier", förstärker vår uppfattning att skolan inte bara ska undervisa om brott mot mänskliga rättigheter i Sverige utan också se till att rättigheterna upprätthålls för alla barn i den egna verksamheten.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Motion (2005:58) av Paul Lappalainen (mp) anses besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Stockholm den 18 mars 2009

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Lotta Edholm

Ylva Tengblad

Särskilt uttalande gjordes av *Roger Mogert*, *Teres Lindberg*, *Malte Sigemalm* och *Abdo Goriya* (alla s) och *Inger Stark* (v) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (s) och (v) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Paul Lappalainen (mp) motionerar om att brott mot mänskliga rättigheter begångna i Sverige ska tas upp i undervisningen i skolan. Han anser att undervisningen om brott mot mänskliga rättigheter fokuserar på förhållanden i andra länder på ett sätt som riskerar förmedla uppfattningen att svenskar inte kan göra sådant. Motionären yrkar att utbildningsnämnden får i uppdrag att redovisa elevernas kunskaper om brott mot mänskliga rättigheter i Sverige, att redovisa skolornas undervisning om mänskliga rättigheter och särskilt förhållandena i Sverige förr och idag samt inarbeta lärdomarna från dessa kartläggningar i skolornas värdegrundsarbete.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 15 februari 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret delar motionärens uppfattning att det är angeläget att utveckla undervisningen om mänskliga rättigheter i skolan och att även brister i tillämpningen i Sverige ska uppmärksammas. Kommunfullmäktige har beslutat att utbildningsnämnden ska uppmärksamma grund- och gymnasieskolorna på undervisningsskyldigheten avseende de nationella minoriteterna samt kompetensutveckla berörda lärare om de nationella minoriteterna. Detta är ett steg i utvecklingen av undervisningen om mänskliga rättigheter.

I den kommande nya skollagen planerar regeringen att det uttryckligen ska framgå att utbildningen ska främja respekt för de mänskliga rättigheterna. Läroplanerna ska förtydligas kring att kunskap om de mänskliga rättigheterna ska förmedlas inom skolan. Forum för levande historia ska ansvara för att ta fram utbildningsmaterial om mänskliga rättigheter. Stadsledningskontoret anser att staden bör avvakta med ytterligare egna insatser.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 3 februari 2006

1. att anse motionen besvarad
2. att därutöver anföra följande

Den värdegrund som finns i motionen återspeglas i den del om mänskliga rättigheter som finns i läroplanen. Eftersom läroplanen anger de nationella målen för skolan ska också stadens skolor undervisa om såväl de mänskliga rättigheterna som brotten mot dem.

Reservation anfördes av Lotta Edholm m.fl. (fp), Mikael Söderlund m.fl. (m) och Nina Ekelund (kd), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Lovisa Morén (mp), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 2 januari 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen anser att motionären lyfter fram en angelägen fråga. När det gäller motionärens yrkande om att utbildningsförvaltningen ska få i uppdrag att redovisa befintliga kunskaper om brott mot mänskliga rättigheter inom Sverige anser förvaltningen att den uppgiften ligger utanför förvaltningens kompetensområde.

När det gäller Lappalainens andra yrkande vill förvaltningen hänvisa till det i kommunfullmäktige tagna beslutet om kvalitetssystem för de pedagogiska verksamheterna. Vilka områden som ska följas upp/utvärderas ska prövas en gång per år i stadens budget. Frågan om undervisning om mänskliga rättigheter bör prövas där. I en målresultatstyrd verksamhet är det den enskilda skolans (rektors) ansvar att avgöra hur undervisningen ska bedrivas samt ta ansvar för resultatet. Kommunens roll är att skapa de förutsättningar som behövs för att uppnå målen.

Beträffande innehållet i undervisningen så regleras det av staten, främst i läroplaner och kursplaner. Det uppdrag som skolan och lärarna har i enlighet med dessa nationella styrdokument, är mycket tydligt vad avser undervisning i demokrati och demokratiska värden. Det som motionären yrkar är någonting som de enskilda skolorna, arbetslagen och lärarna redan har som sina respektive professionella uppdrag att informera och undervisa i kritiskt tänkande om.

När det gäller det tredje yrkandet menar utbildningsförvaltningen att det därför inte är en central uppgift att styra skolornas pedagogiska verksamhet.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden avstyrker Paul Lappalainens (mp) motion.

RESERVATIONER M.M.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Lotta Edholm m.fl. (fp), Mikael Söderlund m.fl. (m) och Nina Ekelund (kd) enligt följande

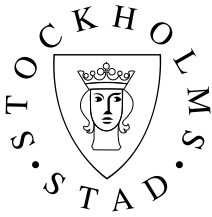
Vi reserverar oss mot nämndens beslut då vi yrkade att nämnden skulle besluta att avstyrka motionen ”Inför brott mot mänskliga rättigheter i undervisningen” av Paul Lappalainen (mp).

Särskilt uttalande gjordes av Lovisa Morén (mp) enligt följande

Stadens ledning och centrala förvaltningar ska vara ett stöd för lärare såväl som för andra anställda i deras yrkesutövning och bidra till och underlätta kunskapsutveckling och fortbildning. Även om det område som motionen tar upp inte särskilt utpekats i budget eller kvalitetsuppföljning är det ett viktigt område. Det handlar om människors lika värde och i förlängningen om den värdegrund som skolan vilar på. Det finns fog att ställa de frågor som motionären gör. Vad vet eleverna om de brott mot mänskliga rättigheter som begåtts i Sverige? Vilket stöd för en sådan undervisning finns i läroböcker och undervisningsmaterial? Här kan utbildningsförvaltningen stödja lärarna t.ex. genom att erbjuda fortbildning inom detta område. Det är som enskild lärare inte lätt att hela tiden hålla sig à jour med nya fakta som påverkar bilden av vår egen historia.

Stockholms stads skolor samarbetar med Lärarhögskolan såväl som med andra högskolor och universitet. En mängd olika uppsatser på olika nivåer skrivs av elever på olika utbildningar.

Det vore ett lämpligt område för en uppsats och utbildningsförvaltningen bör uppmuntra studenter att ta sig an detta område. Det skulle kunna ge ett ömsesidigt utbyte.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2005:58

2005:58

Motion av Paul Lappalainen (mp) om utveckling av en undervisning som förmedlar kunskaper om brott mot mänskliga rättigheter som förekommer eller förekommit i Sverige

Dnr 322-3824/2005

Inför ”brott mot mänskliga rättigheter i Sverige” i undervisningen

Skolan är en viktig aktör i försvaret och utvecklingen av demokrati och mänskliga rättigheter. I synnerhet är frågan om människors lika värde en nyckelfråga – dvs. jämlikhet oavsett kön, etnicitet, funktionshinder och sexuell läggning. Dessa värden måste ständigt hållas levande och förnyas.

För några år sedan blev det viktigt att i svenska skolor lyfta frågan om För-intelsen. Därefter uppmärksammades brotten mot mänskliga rättigheter som begåtts i kommunismens namn. Dessa brott lokaliseras till andra länder och världsdelar. Då brotten är så enorma är det lätt att missa det faktum att de byggdes upp på den vardagliga avtrubbning av mänskliga rättigheter som pågår eller har pågått i många andra länder. Eftersom brotten skedde någon annanstans, var så enorma, samt kopplas till totalitära ideologier – blir den pedagogiska kopplingen till Sverige väldigt svag. Med andra ord riskerar budskapet att bli att vi svenskar inte är sådana.

Det finns ett flertal områden som kan nämnas där kunskaper förmodligen saknas. Det kan handla om exempelvis lagarna som länge har diskriminerat kvinnor, behandlingen av samerna, lagar och regler som länge diskriminerade romer, tvångssterilisering, hantering av judiska flyktingar på 1930-talet, Sveriges instiftande av världens första institut för rasbiologi.

Sverige har bidragit till främjande av mänskliga rättigheter ut i världen. Motverkande av förtryck mot kvinnor och etniska minoriteter och främjande

av jämlikhet har länge varit viktiga drivkrafter i utrikespolitiken. Tyvärr verkar det samtidigt saknas insikter om brister i mänskliga rättigheter som funnits och finns i Sverige.

Det är därför viktigt att analysera våra egna och elevernas kunskaper om de brott mot mänskliga rättigheter som begåtts och begås i Sverige. Med hänsyn till nivån och djupet i kunskaperna behöver man utveckla Stockholms värdegrundsarbete i skolan.

Med hänsyn till ovan yrkar jag att

1. utbildningsnämnden redovisar elevernas kunskaper om brott mot mänskliga rättigheter som funnits eller finns i Sverige
2. utbildningsnämnden redovisar skolornas undervisning om mänskliga rättigheter och särskilt om förhållandena i Sverige, förr och idag
3. utbildningsnämnden inarbetar lärdomarna från dessa kartläggningar i skolans värdegrundsarbete.

Stockholm den 6 oktober 2005

Paul Lappalainen